

Saksnummer	Utvalg/komite	Dato
012/2021	Fylkesrådet	26.01.2021

Høring - forslag om endringer i smittevernloven, åpning for innføring av portforbud

Sammendrag

Fylkesrådet i Nordland går imot departementenes forslag om å kunne innføre portforbud som et virkemiddel for å hindre at virusssmitte spres. Fylkesrådet mener at dette vil være et brudd med den gjensidige tillit som eksisterer mellom borgerne og myndighetene i det norske samfunnet.

Bakgrunn

Justis- og beredskapsdepartementet sendte 8. januar i år et forslag om endringer i smittevernloven på høring. Forslaget er utarbeidet i fellesskap med Helse- og omsorgsdepartementet. Forslaget åpner for at portforbud skal kunne tas i bruk dersom regjeringen vurderer at smittesituasjonen er alvorlig nok til det.

Forslaget går ut på at regjeringen innenfor klare og strenge rammer kan gi forskrift om portforbud for å forebygge og motvirke overføring av sykdommen covid-19 når det er «strengt nødvendig av hensyn til å trygge folkehelsen». I høringsnotatet legges det til grunn at et portforbud bare vil kunne være aktuelt i ekstreme tilfeller, og bare der alle andre aktuelle tiltak er forsøkt eller vurdert som utilstrekkelig. Det kan heller ikke gjelde i et større geografisk område eller i større omfang enn strengt nødvendig.

En forskrift om et portforbud kan etter forslaget gjelde i inntil 21 dager og kan forlenges med inntil 14 dager om gangen. Portforbudet skal innrettes slik at det ikke stenger for et minimum av menneskelig kontakt for den enkelte. Videre må det gis unntak blant annet for å sikre ivaretakelsen av kritiske og viktige samfunnsfunksjoner, og det må tilrettelegges for at barn og andre sårbare grupper blir ivaretatt.

En forskrift om portforbud skal straks meddeles Stortinget, som innen sju dager etter regjeringens vedtak kan oppheve forskriften helt eller delvis.

Høringsfrist er 31. januar 2021.

Problemstilling

Departementet sier at formålet med dette forslaget er å sikre at man har nødvendige fullmakter også til å vedta et så strengt tiltak som portforbud dersom det skulle vise seg absolutt nødvendig. Erfaringer fra pandemien, ikke minst fra andre land, viser at det kan bli nødvendig med svært omfattende og inngripende tiltak, og at situasjonen kan endre seg på kort tid.

Det mest effektive virkemiddelet for å hindre smittespredning er å holde avstand fra personer som kan være smittet. Smittevernloven gir allerede grunnlag for en rekke inngripende tiltak for å hindre eller redusere kontakten mellom mennesker, som nedstenging av ulike former for virksomheter og aktiviteter. Portforbud var nevnt som et mulig smitteverntiltak i det mest dramatiske scenariet allerede i regjeringens beredskapsplan 10. juni 2020, og regjeringen ønsker nå å foreslå en klar

lovhjemmel for tiltaket med en mekanisme for å inkludere Stortinget.

Departementene foreslår på denne bakgrunn en ny § 4-3 b i smittevernloven som gir fullmakt til Kongen til å forby personer å oppholde seg på steder der allmennheten kan ferdes, men tiltaket kan bare settes i verk innenfor strenge rammer og med nødvendige unntak.

Drøfting

Erfaringene fra koronapandemien så langt er at befolkningen i svært stor grad har tillit til myndighetenes råd og pålegg, og lojalt gjør sitt beste for å følge disse. Dette er en av kjerneverdiene i det norske demokratiet, som bygger på en gjensidig respekt og forståelse mellom innbyggerne og de styrende organer.

Erfaringen fra mars 2020 viser at innbyggere, kommuner og næringsliv responderer på de sentrale myndigheters råd og pålegg og etterfølger dem svært lojalt selv med de konsekvenser det har hatt, særlig for næringslivet, og at innføring av portforbud vil kunne bli oppfattet som en form for overreaksjon sett i forhold til befolkningens lojalitet.

Portforbud er et særdeles inngripende tiltak i borgernes frihet og står i et problematisk forhold til sentrale bestemmelser i Grunnloven, den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) og Barnekonvensjonen. Grunnlovens § 106 beskytter innbyggernes rett til å bevege seg fritt og en tilsvarende bestemmelsen finner vi i EMKs tilleggsprotokoll 4 artikkel 2.

Fylkesrådet har også betenknings på prinsipielt grunnlag å skulle anbefale at makt samles og konsentreres på denne måten ved at en potensielt fremtidig situasjon benyttes som argumentasjon for å innføre maktmidler av denne type.

Folkehelseinstituttet har i sine vurderinger av saken pekt på at den smittevernmessige nytten av et portforbud vil være liten, og at ulempene vil være betydelige. Ved et portforbud vil mennesker bli fratatt sin bevegelsesfrihet, en grunnleggende menneskerettighet. Mange vil bli fratatt muligheten til å gå på skole eller jobb, til å oppsøke helsetjenester og til å handle varer. Næringslivet og offentlig tjenesteyting vil lide betydelig. De samfunnsøkonomiske konsekvensene kan dermed bli betydelige. I tillegg kommer ressursene som trengs for å håndheve forbudet og saksbehandle søknader om unntak. På denne bakgrunn har Folkehelseinstituttet samlet sett vurdert at portforbud ikke er et tjenlig smitteverntiltak.

Folkehelseinstituttets vurderinger bør tillegges stor vekt i denne saken. I tillegg er det grunn til å fremheve de negative konsekvensene en innføring av portforbud vil ha for de sårbare gruppene i samfunnet, særlig barn og unge.

Våre naboland Sverige og Danmark, hvor smittesituasjonen er mer prekær enn hva den er hos oss, har ikke selvstendige hjemler for innføring av portforbud.

Kommunene har gjort en svært god innsats for å bekjempe smitte, og har i all hovedsak hatt tilstrekkelig kontroll på pandemien i forbindelse med lokale smitteutbrudd. Dette skjer i et nært og godt samarbeid med de nasjonale aktørene. Dette bør fortsatt være en hovedstrategi i arbeidet med å slå ned pandemien, heller enn å innføre svært inngripende tiltak som store deler av befolkningen trolig vil ha svært vanskelig for å forstå meningen med.

Fylkesrådets vurdering

Fylkesråden slutter seg til de vurderinger som er gjort.

Medvirkning

På grunn av tidsfaktoren er det ikke mulig å involvere medvirkningsorganene i denne saken.

Konsekvenser

Saken har ingen direkte konsekvenser for Nordland fylkeskommune

Vedtakskompetanse

Det vises til kommunelovens § 11-8 Hastesaker, hvor det fremgår at fylkestinget selv kan gi fylkesrådet myndighet til å treffe vedtak i saker som skulle ha vært avgjort av fylkestinget, når det er nødvendig å treffe et vedtak så raskt at det ikke er tid til å innkalle fylkestinget.

Det vises videre til fylkestingssak 31/20 Reglement for delegering av myndighet fra fylkestinget, hvor det i punkt 3.1 heter at fylkesrådet kan fatte vedtak i saker som skulle vært avgjort i fylkestinget, når det er nødvendig at vedtak treffes så raskt at det er upraktisk eller uhensiktsmessig å innkalle fylkestinget.

Fylkesrådets innstilling til vedtak

1. Fylkesrådet i Nordland mener at det vil være et brudd med den gjensidige tillit som eksisterer mellom borgerne og myndighetene i det norske samfunnet å gi regjeringen adgang til innføre portforbud for å hindre at virusmitte spres.
2. Portforbud vil være et svært inngripende tiltak, og står etter fylkesrådets vurdering i strid med bestemmelsene i bestemmelser i Grunnloven, den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) og Barnekonvensjonen.
3. Vedtaket er fattet i medhold av kommunelovens § 11-8 «Hastesaker».

Bodø den 25.01.2021

Svein Eggesvik

fylkesråd for finans og organisasjon

sign

26.01.2021 Fylkesrådet

FRÅD-012/2021

Vedtak

Innstillingen enstemmig vedtatt.

Vedlegg:

Tittel	DokID
Høring - forslag om endringer i smittevernloven (portforbud) - høringsfrist 31.01.2021	12383
Høringsnotat - forslag om endringer i smittevernloven (portforbud)	12385
Adresseliste - forslag om endringer i smittevernloven (portforbud)	12386